

CHUYÊN ĐỀ QUÝ III

TƯ TƯỞNG, TẤM GƯƠNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH VỀ TRUNG THỰC, TRÁCH NHIỆM

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về trung thực, trách nhiệm

- Trung thực là thành thực với chính bản thân mình, với mọi người, với công việc; luôn tuân thủ chuẩn mực đạo đức, chân thật trong từng lời nói và hành động. Đó là một trong những phẩm chất quan trọng nhất, tạo nên định hướng giá trị nhân cách chân chính. Tính trung thực giúp con người được tin cậy. Người trung thực không chấp nhận gian dối trong bất kỳ việc gì. Trung thực làm nên tính cách tự trọng, thẳng thắn của cá nhân; tạo nên uy tín, sức mạnh cho tập thể. Sống trung thực đòi hỏi phải dũng cảm và nghiêm khắc với chính bản thân. Do đó, trung thực luôn gắn liền với trách nhiệm.

- Trung thực là phẩm chất hàng đầu của cán bộ, đảng viên làm công tác lãnh đạo, quản lý. Những người thiếu trung thực sớm muộn cũng bị phát hiện, làm mất lòng tin của người khác. Người thiếu trung thực thì không thể duy trì mối quan hệ chặt chẽ, lâu dài với những người xung quanh. “Một sự bất tín, vạn sự bất tin”. Để củng cố, tăng cường lòng tin của nhân dân đối với cán bộ, đảng viên; của cán bộ, đảng viên, nhân dân đối sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, cần đề cao tính trung thực đi đôi với trách nhiệm vừa từng cấp ủy, tổ chức đảng, cơ quan, đơn vị và mỗi đảng viên, nhất là cán bộ, đảng viên giữ cương vị lãnh đạo, quản lý.

- Trung thực, trước hết là sự trung thực với chính mình, nghiêm túc với chính mình, trung thực với người khác, không được “nói mà không làm”, “hứa mà không làm”. Lời nói, lời hứa chỉ có giá trị khi đi liền với việc làm cụ thể. “Làm” ở đây là hành

động từ việc nhỏ đến việc lớn, là hoạt động thực tiễn tổ chức thực hiện, đưa chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước vào cuộc sống. Hồ Chí Minh yêu cầu cán bộ, đảng viên “Nói ít, bắt đầu bằng hành động”¹¹; “Tốt nhất là miệng nói, tay làm, làm gương cho người khác bắt chước”¹². Cán bộ, đảng viên “cần phải óc nghĩ, mắt trông, tai nghe, chân đi, miệng nói, tay làm. Chứ không phải chỉ nói suông; chỉ ngồi viết mệnh lệnh (...), phải thật thà nhúng tay vào việc”¹³. Đối với Đảng, Hồ Chí Minh yêu cầu: “Đảng phải luôn luôn xét lại những nghị quyết và những chỉ thị của mình đã thi hành như thế nào. Nếu không vậy thì những nghị quyết và chỉ thị đó sẽ hóa ra lời nói suông mà còn hại đến lòng tin cậy của nhân dân đối với Đảng”¹⁴. Đảng phải luôn luôn tự đổi mới, tự chỉnh đốn để hoàn thành trách nhiệm trước nhân dân. Khi mắc sai lầm, khuyết điểm thì dừng cảm nhận lỗi trước dân và kiên quyết dựa vào dân để sửa chữa khuyết điểm.

- Trung thực trong tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh mang nội dung đạo đức cao quý của người cộng sản, những người đã công khai nói về sự tự nguyện hy sinh, cống hiến cả cuộc sống của mình cho mục tiêu giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng con người. Trong công việc, trung thực phải luôn gắn bó với trách nhiệm.

- Trách nhiệm là điều phải làm, phải gánh vác hoặc phải nhận lấy về mình. Chủ tịch Hồ Chí Minh coi trách nhiệm là việc phải làm, không thể thoái thác. Trách nhiệm là bổn phận của mỗi người, dù ở cương vị nào. Ý thức trách nhiệm của mỗi cá nhân là

11. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011, t.3, tr.457.

12. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t.5, tr.126.

13. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t.6, tr.233-234.

14. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t.5, tr.290.

sự tự ý thức về các công việc phải làm, “nhận rõ phải, trái, đúng sai”, tự mình xác định việc cần làm. Trên cơ sở có ý thức đúng đắn, tự giác, tích cực thực hiện trách nhiệm của mình là “có tinh thần trách nhiệm cao”.

- Với cán bộ, đảng viên, trung thực, trách nhiệm, trước hết là trách nhiệm với Tổ quốc, với Đảng, với nhân dân, sau đó là trách nhiệm với bản thân, gia đình, quê hương. Xây dựng, rèn luyện bản lĩnh vững vàng, có niềm tin vào mục tiêu, lý tưởng cách mạng của Đảng, phấn đấu vì cuộc sống tự do, ấm no, hạnh phúc của nhân dân.

2. Tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về trung thực, trách nhiệm

Hồ Chí Minh là một tấm gương sáng về trung thực, trách nhiệm với mình, với người, với việc, thể hiện trong tư tưởng và lẽ sống của Người.

Từ lòng yêu nước, Người xác định trách nhiệm của mình là phải cứu nước và suốt đời phấn đấu vì mục tiêu, lý tưởng đó. Ra đi tìm đường cứu nước, Hồ Chí Minh mang theo hoài bão, khát vọng giành lại nền độc lập cho Tổ quốc, hạnh phúc cho nhân dân. Người đã xác định trách nhiệm của người dân đối với Tổ quốc, nhất là khi Tổ quốc lâm nguy, hoặc trong những giai đoạn khó khăn, gian khổ. Những hoạt động của Người trong thời gian tìm đường cứu nước (1911 - 1920) là công việc tự giác, là trách nhiệm của một người dân đối với Tổ quốc, đối với dân tộc, nhân dân mình. Suốt gần mười năm trải qua bao khó khăn, gian khổ, tìm tòi, khám phá, chiêm nghiệm, cuối cùng Người đã tìm được con đường cứu nước, giải phóng dân tộc.

Sau khi tìm được con đường cứu nước, Hồ Chí Minh xác định trách nhiệm thức tỉnh dân tộc Việt Nam, trước hết là lớp thanh niên, trí thức yêu nước, về con đường cứu nước, giải phóng dân

tộc. Đầu năm 1930, trên cơ sở hợp nhất các tổ chức cách mạng theo xu hướng mácxít. Người sáng lập ra Đảng Cộng sản Việt Nam và lãnh đạo toàn Đảng, toàn dân đấu tranh giành độc lập cho Tổ quốc, tự do, hạnh phúc cho nhân dân.

Trong 15 năm, từ 1930 đến năm 1945, Hồ Chí Minh hai lần bị thực dân, đế quốc bắt, bị giam cầm trong lao tù. Trong hoàn cảnh hết sức gian khổ, khó khăn đó. Người xác định: “Muốn nên sự nghiệp lớn, tinh thần phải càng cao”¹⁵. “Tai ương rèn luyện, tinh thần thêm hăng”¹⁶. Trong những năm hoạt động bí mật trên chiến khu, Người đã cùng đồng chí, đồng bào sống cuộc sống gian khổ nhưng đầy lạc quan cách mạng, chuẩn bị tinh thần và lực lượng đấu tranh giành chính quyền. Trong lời kêu gọi nhân dân tham gia Mặt trận Việt Minh, Người xác định trách nhiệm của mình: “Riêng phần tôi, xin đem hết tâm lực đi cùng các bạn, vì đồng bào mưu giành tự do độc lập, dầu phải hy sinh tính mệnh cũng không nề”¹⁷.

Từ sau năm 1945, với cương vị là người đứng đầu Đảng, Nhà nước, Hồ Chí Minh luôn gương mẫu thể hiện trách nhiệm người công dân của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa và trách nhiệm nặng nề của người lãnh đạo cao nhất. Trong bài Nói chuyện cùng đồng bào trước khi sang Pháp, Người tâm sự: “Cả cuộc đời tôi chỉ có một mục đích, là phấn đấu cho quyền lợi Tổ quốc, và hạnh phúc của quốc dân”.

Toàn bộ cuộc đời Hồ Chí Minh, không có gì khác, là sự thống nhất giữa mục tiêu, lý tưởng và hành động; giữa tư tưởng đạo đức và thực hành đạo đức cách mạng, đạo đức làm người. Tấm gương trung thực, trách nhiệm của Hồ Chí Minh thể hiện rõ ràng,

15. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t.3, tr.305, 346.

16. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t.3, tr.230.

17. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t.4, tr.272.

xuyên suốt trong lẽ sống và lối sống của Người: phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Người phê phán: “Có những người miệng thì nói: Phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, nhưng bị vật chất dỗ dành mà phạm vào tham ô, lãng phí, hại đến Tổ quốc, nhân dân”¹⁸.

Tấm gương trung thực, trách nhiệm của Hồ Chí Minh thể hiện trong lối sống trọng danh dự, trung thực, giữ chữ tín, nói đi đôi với làm, nêu gương, làm gương trước. Người khẳng định: “Tự mình phải *chính* trước, mới giúp được người khác *chính*. Mình không *chính*, mà muốn người khác *chính* là vô lý”¹⁹. “Nếu chính mình tham ô bảo người ta liêm khiết có được không? Không được. Mình trước hết phải siêng năng, trong sạch thì mới bảo người ta trong sạch, siêng năng được”²⁰. Lối sống, phong cách của Hồ Chí Minh thể hiện rõ phương pháp: muốn người khác nghe theo thì phải là con người có tấm lòng trong sáng, phải chính tâm, phải thật sự là tấm gương.

Trung thực, trách nhiệm, theo Hồ Chí Minh là sống giản dị, thanh bạch, khiêm tốn: Người ở trong ngôi nhà của người công nhân từng phục vụ Toàn quyền Pháp thời trước đó; đi dép cao su, mặc áo vá vai, dùng loại ô tô đơn giản nhất, dùng chiếc quạt bằng lá cọ dân dã, bữa ăn đạm bạc với tương cà quê hương... Trong quan hệ với Nhà nước và nhân dân, Hồ Chí Minh nhận thức rõ trách nhiệm của mình, đó là nhận sự ủy thác của quốc dân, đồng bào, hoàn thành trách nhiệm được Tổ quốc, nhân dân giao phó “cũng như một người lính vâng mệnh lệnh của quốc dân ra trước mặt trận”²¹; cả cuộc đời chỉ có một ham muốn tột bậc là: “Nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào

18. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t:7, tr.361.

19. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t.6, tr.130.

20. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t.8, tr.98.

21. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sdd, t.4, tr.187.

ai cũng có cơm ăn áo mặc, ao cũng được học hành”²²; xây dựng một nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ, giàu mạnh và góp phần xứng đáng vào sự nghiệp cách mạng thế giới.

3. Liên hệ thực tiễn và làm theo gương Bác

- Yêu cầu của việc học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về trung thực, trách nhiệm là mỗi người chúng ta, nhất là cán bộ, đảng viên, cần xây dựng lối sống trung thực, trách nhiệm. Phải thực sự trung thực, trách nhiệm với chính mình, với gia đình, người thân; trung thực trách nhiệm với bạn bè, đồng chí, với Tổ quốc và nhân dân. Phải khắc phục cho được tình trạng thiếu trung thực, dối mình, dối người, dối Đảng, dối dân. Phải chống lại thói ích kỷ, tính tham lam; kiên quyết đấu tranh thói vô cảm, “*độc nước béo cò*” khi người khác gặp hoạn nạn. Phải đấu tranh với tệ làm ăn chộp giật, làm hành giả, bằng giả, lừa dối trong sản xuất kinh doanh, trong quan hệ xã hội.

- Để làm được như vậy, trước hết phải nâng cao nhận về phẩm chất trung thực, trách nhiệm trong công việc, trong cuộc sống, coi đó là đức tính cần thiết và quý báu, là phẩm giá của mỗi người. Trong giai đoạn hiện nay, sống trung thực, trách nhiệm giúp chúng ta không những giữ vững nhân cách mà còn góp phần làm lành mạnh các mối quan hệ xã hội để có được niềm tin của mọi người.

- Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về trung thực, trách nhiệm phải tạo sự chuyển biến về tình cảm và nhân cách: tôn trọng chân lý, yêu cái đúng, ghét cái sai, tôn trọng sự thật, lẽ phải; sống ngay thẳng, thật thà, dũng cảm nhận lỗi khi mình mắc khuyết điểm. Phải tự giác phấn đấu, rèn luyện đạo đức, tự phê bình và phê bình, cầu thị, sửa chữa khuyết

22. Hồ Chí Minh: Toàn tập, Sđd, t.10, tr.412.

điêm, khắc phục những mặt hạn chế, tiêu cực, phát huy ưu điêm và mặt tích cực.

- Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về trung thực, trách nhiệm là nỗ lực hành động vì chân lý, vì sự tiến bộ, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh. Đặt quyền lợi cá nhân trong quyền chung của của nhân dân, đất nước; biết mình vì mọi người, vì mọi người trước khi làm cho mình; sống trung thực, trách nhiệm với người khác, với chính mình. Muốn người khác trung thực, trách nhiệm với mình thì trước hết mình phải là người trung thực, trách nhiệm. Người có nhân cách, có lòng tự trọng phải không ngừng tu dưỡng để có được phẩm chất trung thực, trách nhiệm. Xây dựng con người Việt Nam yêu nước, nhân ái, nghĩa tình, trung thực, đoàn kết, cần cù, sáng tạo... là những đặc tính rất quan trọng đã nêu trong Nghị quyết Trung ương 9 (khoá XI) về "*Xây dựng và phát triển văn hoá, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước*".

Gợi ý thảo luận

- (1) *Trung thực, trách nhiệm trong công việc là thế nào?*
- (2) *Trung thực trong đạo đức, lối sống là thế nào?*
- (3) *Tính trung thực, trách nhiệm của cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu có ảnh hưởng thế nào tới cơ quan, đơn vị, địa phương?*